

ГАДААДЫН ШУУД ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ: ДЭЛХИЙ НИЙТИЙН ХАНДЛАГА БА МОНГОЛ УЛС

*Д.Начин**

Хэдийгээр гадаадын шууд хөрөнгө оруулалт дэлхий дахинд буурч байгаа боловч Монголд хөрөнгө оруулах ялангуяа Зүүн Хойд Ази, Хойд Америкийн хөрөнгө оруулагчдын сонирхол сүүлийн жилүүдэд өсч байгаа бөгөөд уул уурхай, хөнгөн үйлдвэр, худалдаа үйлчилгээний салбарт гадаадын хөрөнгө оруулалт түлхүү орох боллоо.

Гадаадын шууд хөрөнгө оруулалт, түүний дэлхий нийтийн хандлага

Гадаадын хөрөнгө оруулалтын тухай Монгол Улсын хуулиар “Гадаадын хөрөнгө оруулалт” гэж Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр аж ахуйн нэгж байгуулах, эсхүл Монголын аж ахуйн нэгжтэй хамтран ажиллах зорилгоор гадаадын хөрөнгө оруулагчаас Монгол Улсад оруулж буй эд хөрөнгийн болон оюуны үнэт зүйлсийг хэлнэ. Уг хуульд Гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгжийн өөрийн хөрөнгийн 25 хувиас доошгүй нь гадаадын хөрөнгө оруулагчийн хувь байхаар тогтоосон нь Олон Улсын Валютын сангийн заасан 10 хувийн босгын шаардлагыг хангаж байгаа юм.

Сүүлийн жилүүдэд дэлхийн ихэнх оронд эдийн засгийн өсөлт сул, ойрын үед эдийн засаг нь сэргэх ирээдүй харагдахгүй байгаа, хөрөнгийн зах зээлийн үнэ ханш унасан, компанийн ашиг орлого бага, зарим салбарын үйлдвэрийн өөрчлөн зохион байгуулалтын явц саарсан, зарим орны хувьчлал буурсан зэрэгтэй холбогдож гадаадын шууд хөрөнгө оруулалт (ГШХО)-ын урсгал дэлхийн хэмжээнд буурч байна. ГШХО 2002 онд өмнөх оныхоос 1/5-ээр буурч 651 тэрбум ам.долларт хүрсэн нь 1998 оноос хойших хамгийн доод үзүүлэлт болоод байгаа юм.

ГШХО-ын урсгал дэлхийн бүс нутаг, орнуудад, мөн түүнчлэн үйлдвэрлэлийн салбаруудад ч харилцан адилгүй буурсан байгаа. Тухайлбал, үйлдвэрлэл, үйлчилгээний салбарын ГШХО буурсан байхад анхдагч олзворлолтын салбарынх өссөн байна.

Хөгжингүй орнуудын ГШХО-ын бууралтын тал хувь нь зөвхөн АНУ, Их Британи хоёрт ногдож байна. Хөгжингүй орнуудаас гадагшаа гарах ГШХО-ын урсгал 2002 онд 600 тэрбум ам.долларт хүртлээ

*Д.Начин - Гадаадын хөрөнгө оруулалт, гадаад худалдааны агентлагийн ахлах мэргэжилтэн

буурсны ихэнх нь Франц, Голланд, Их Британид ногдож байгаа юм. Харин Австри, Финланд, Грек, Норвег, Швед, АНУ-аас гадагшаа гарах ГШХО-ын хэмжээ өссөн. ГШХО-ыг гадагшаа гаргасан, оруулсан орны жагсаалтыг тодорхой учир шалтгааны улмаас Люксембург улс тэргүүлж байна.

Харин Төв болон Зүүн Европын хөгжиж байгаа орнууд ГШХО-ын урсгалыг нэмэгдүүлэн 29 тэрбум ам.долларт хүргэсэн байна. Хөгжиж байгаа орнуудаас Латин Америк, Карибын тэнгисийн орнуудын ГШХО-ын урсгал 3 жил дараалан буурч 2002 онд 33 хувьд хүрсэн байна.

Африкт 2001 оных шиг их хэмжээний ГШХО 2002 онд ороогүй учир ГШХО-ын урсгал 41 хувиар буурсан ч 2001 оны онцгой тохиолдлыг эс тооцвол одоо бууралтгүй гэж үзэж байгаа болно. Энэ тивийн ГШХО-ын дийлэнх нь газрын тосны салбарт ногдсон хэвээр байна. Өмнөд Африкийн хөрөнгө оруулагчид л гадаадад дорвитой хөрөнгө оруулалт хийжээ.

Хөгжиж байгаа орнуудаас Ази, Номхон далайн бүс нутагт ГШХО-ын урсгалын бууралт 2002 онд хамгийн бага буюу 107 тэрбум ам.доллараас 95 тэрбум ам.доллар хүртэл буурсан. Учир нь Хятад улс 53 тэрбум ам.долларын буюу хамгийн их гадаадын хөрөнгө оруулалт татаж чаджээ. ГШХО урсгал бүс нутаг дотроо ялангуяа, Зүүн Өмнөд Ази, Зүүн Хойт Азид хүчтэй байгаа. Үүний дотор Монголд орж байгаа ГШХО-ын хэмжээ сүүлийн жилүүдэд өсөн нэмэгдсээр байгаа юм.

НҮБ-ын Худалдаа, хөгжлийн бага хурал (НҮБХХБХ) UNCTAD-аас тухайн улс орны хүлээн авсан ГШХО-ын харьцангуй хэмжээг дэлхийн ДНБ-д оруулсан хувьд харьцуулан ГШХО-ыг хүлээн авах үзүүлэлтийн индексийг гаргаж улс орнуудыг жагсаасан байна.¹ 1999-2001 оны индексээр Бельги-Люксембург тэргүүлж байна. Тэргүүлж байгаа 20 орны 6 нь үйлдвэржсэн улс (Бельги-Люксембург, Швед, Нидерланд, Дани, Ирланд, Кипр), 2 нь Зүүн Азийн бар улс (Сингапур, Гонгконг), 3 нь шилжилтийн (Чех, Молдав, Казакстан), үлдэж байгаа 9 нь хөгжиж байгаа орнууд (Ангол, Мальт, Бруней-Дарусалама, Гамби, Никарагуа, Боливи, Конго, Гуаяана, Чили) юм. 140 орныг хамарсан энэ жагсаалтанд Монгол Улс 1991-1993 онд 79-д байсан бол 1993-1995 онд 76, 1995-1997 онд 67, 1997-1999 онд 73, 1999-2001 онд 48-д бичигдсэн байна. Өөрөөр хэлбэл, Монгол Улсын ГШХО-ыг хүлээн авах үзүүлэлт сайжирсаар иржээ.

Мөн НҮБХХБХ-аас тухайн орны ДНБ-ний бодит өсөлт, нэг хүнд оногдох ДНБ, нийт экспорт, 1000 хүнд ногдох телефон утасны шугам,

гар утасны тоо, арилжааны цахилгаан эрчим хүч хэрэглэх төвшин, судалгаа-шинжилгээнд гаргаж байгаа зардал, оюутны тоо, байгалийн баялагаа экспортлож байгаа болон электроникийн эд анги, автомашин импортолж байгаа байдал, ажил үйлчилгээний экспорт ба ГШХО-ын нийт хэмжээ зэрэгтэй уялдуулан улс орнуудын ГШХО орох чадавхийн индексийг тодорхойлсон байна. Энэ жагсаалтыг 1999-2001 онд тэргүүлж байгаа 20 орноос 16 нь хөгжингүй орнууд, 4 нь Зүүн Азийн бар улсууд байна. Харин Монгол Улс 1991-1993 онд 92-т байсан бол 1993-1995 онд 84, 1995-1997 онд 78, 1997-1999 онд 67, 1999-2001 онд 10 жилийн өмнөхтэй харьцуулахад 23 пунктээр дээшилж 69-д бичигдэх болжээ.

Дээрх ГШХО-ын үзүүлэлтийн болон чадавхийн индексүүдийн аль алинаар нь ихэнх үйлдвэржсэн болон шинээр үйлдвэржиж буй орнууд, шилжилтийг амжилттай хэрэгжүүлж байгаа орнууд ГШХО-ын өндөр чадавхитай тэргүүлэх ангилалд орж байхад ихэнх ядуу (эсвэл тогтворгүй) орнууд ГШХО-ын сул чадавхи доогуур үзүүлэлтийн ангилалд орж байна. 1993-1995 онд энэ сүүлчийн ангилалд нь орж байсан Монгол Улс 1999-2001 онд ГШХО-ын өндөр чадавхитай ангилалд багтах болсон байна.

Дэлхийн олон оронд ГШХО-ын горимыг чөлөөлөх асуудалд онцгойлон анхаарч шуурхай хэрэгжүүлэх болсон бөгөөд зөвхөн 2002 онд 70 орны эрх зүйн 248 өөрчлөлтийн 236 нь ГШХО-ыг зохицуулах өөрчлөлт байгаагаас харж болно. Үүнээс Ази тивд энэ өөрчлөлт хамгийн их явагдаж байна. Ийнхүү олон оронд гадаадын хөрөнгө оруулалтыг нээлттэй болгосноор гадаадын хөрөнгө оруулалтын төлөө, ялангуяа томоохон төсөл авахын тулд санхүүгийн хөнгөлөлт үзүүлэх, сонгон шалгаруулалтын өрсөлдөөн улам ширүүн болж байгаагаас гадна улс орнууд хөрөнгө оруулалтыг тодорхой чиглэл салбарт сонгон татах, хөхиүлэн дэмжих стратеги боловсруулан хэрэгжүүлж байна.

Хөрөнгө оруулалтыг хөхиүлэн дэмжих, Давхар татварын тухай хоёр талын хэлэлцээрүүдийг олон орнууд байгуулж байгаа нь ГШХО-ын урт удаан хугацааны ач холбогдол, хандлагыг нь илэрхийлж байгаа болохоос биш ГШХО-ын сүүлийн жилүүдэд буурсан явдалтай холбоогүй гэж үзэж байгаа юм. 2002 онд Хөрөнгө оруулалтыг хөхиүлэн дэмжих хоёр талын 82 хэлэлцээрийг 76 орон, Давхар татварын 68 хэлэлцээрийг 64 орон байгуулсан байна. Монгол Улсын Засгийн газраас гадаадын хөрөнгө оруулалтыг татах дээрх хоёр хэлэлцээрт өндөр ач холбогдол өгсөөр ирсэн бөгөөд 1991 оноос хойш Давхар татварын

хэлэлцээрийг 31 улстай, Хөрөнгө оруулалтыг хөхиүлэн дэмжих хоёр талын хэлэлцээрийг 37 оронтой байгуулаад байна. Монгол Улсын Засгийн газраас байгуулсан Худалдааны гэрээ хэлэлцээрүүд, ялангуяа АНУ, Европын Холбоотой байгуулсан худалдааны нэн тааламжтай гэрээнүүд нь гадаадын хөрөнгө оруулалтыг татахад чухал нөлөө үзүүлсэн.

Гадаадын шууд хөрөнгө оруулалт Монголд

Монгол Улсын Засгийн газраас гадаадын хөрөнгө оруулалтын асуудалд өндөр ач холбогдол өгч, түүнийг урамшуулан дэмжсэн гадаад, дотоод эрх зүйн орчин бүрдүүлэх чиглэлээр ажиллаж байгаа нь гадаадын хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэхэд нөлөөлж байна.

2003 оны эцсийн байдлаар 1990 оноос хойш 73 орноос 3042 компани нийтдээ нэг тэрбум гаруй ам.долларын хөрөнгө Монголд оруулахаар бүртгүүлсэн байна. Гадаадын шууд хөрөнгө оруулалтыг үйлдвэрлэл, үйлчилгээний салбаруудаар авч үзвэл геологи хайгуул, уул уурхай, газрын тосны салбарт хамгийн их буюу нийт ГШХО-ын 46 орчим хувь, худалдаа, үйлчилгээнд 13%, оёдол, сүлжмэлийн үйлдвэрт 8%, малын гаралтай бүтээгдэхүүний боловсруулалтанд 5%, барилгын үйлдвэрлэлд 5%, банк санхүүгийн үйл ажиллагаанд 3% орсон байна.

Харин хөрөнгө оруулагчдын харьяалагдах улс орноор авч үзвэл Зүүн Хойд Ази, Хойд Америкийн хөрөнгө оруулагчид түлхүү хөрөнгө оруулалт хийснээс БНХАУ-ын хөрөнгө оруулагчид Монголд орсон гадаадын хөрөнгө оруулалтын 37.9 хувиар хөрөнгө оруулагчдын жагсаалтыг тэргүүлж, Канад улс 13.2 хувиар удаалж, АНУ (11.4%), БНСУ (8.1%), Япон (6.0%), ОХУ (3.3%) болон бусад орны (20.1%) хөрөнгө оруулагчид дараагийн байруудад орж байна. Энд газрын тосны салбарт оруулсан гадаадын хөрөнгө оруулалтыг геологи хайгуул, уул уурхайн салбарынхтай 2003 оноос нэгтгэн тооцож эхлэсэн тухай тайлбар хийх нь зүйтэй юм.

2003 онд 653 компани нийт 203.8 сая ам.долларын хөрөнгө оруулахаар бүртгүүлсэн нь ДНБ-ний 17.5 хувьтай тэнцэж байгаа бөгөөд өмнөх оныхтой харьцуулбал 10 хувиар өссөн байна.

Хөрөнгө оруулалтын хэмжээ ийнхүү нэмэгдэхэд шинэ хөрөнгө оруулагчдаас гадна Монголд хөрөнгө оруулаад үйл ажиллагаа явуулж байгаа хөрөнгө оруулагчид зохих хувь оруулсан байна. Тухайлбал, 2000-2003 онуудад гадаадын хөрөнгө оруулалттай 105-140 компани 29.5-141.1 сая ам.долларын хөрөнгө нэмж оруулж байсан нь тухайн

оны гадаадаас орж ирэх хөрөнгө оруулалтын 28.3-69.2 хувийг бүрдүүлсэн байна.

Нөгөөтэйгүүр, манай иргэдийн мөнгөн хадгаламж өсөн нэмэгдэж гадаадын хөрөнгө оруулалттай ойролцоо хэмжээнд хүрсэн учир дотоодын бизнес эрхлэгчдийг дэмжих, хөгжүүлэх үүднээс гадаадын хөрөнгө оруулалтын босгын хэмжээг өндөрсгөх, улмаар тэдгээрийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний өрсөлдөх чадварыг нь дээшлүүлэх шаардлага бий болоод байна. Өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэх гэдэг нь дэвшилтэт технологи дамжуулахтай шууд холбоотой бөгөөд энэ хямд биш технологийг гадаадын хөрөнгө оруулалтаар олж авахыг эрмэлзэх учиртай.

Одоогийн байдлаар гадаадын хөрөнгө оруулалттай компаниуд нь өссөн дүнгээр 70 гаруй мянган ажлын байр бий болгож, сүүлийн жилүүдэд Монголын нийт экспортын тал орчим хувийг гүйцэтгэж, төсөвт 40 орчим тэрбум төгрөгийн татварын орлого оруулж байгаа юм. Гадаадын хөрөнгө оруулалттай компаниуд нь ажлын байр бий болгох, улсын төсөвт татварын орлого оруулахаас гадна үйлдвэрлэл, үйлчилгээний бусад салбар (цахилгаан, дулаан, холбоо, тээвэр зуучийн гэх мэт)-ыг ч дэмжиж байна.

Гадаадын хөрөнгө оруулалтын цаашдын чиг хандлага

НҮБХХБХ-аас ГШХО-ын урсгал 2003 онд тогтворжиж, макро, микро болон байгууллагын түвшний хүчин зүйлүүдээс хамаарч 2004 оноос эхлэн өсөх хандлагатай гэж үзэж байгаа юм. ГШХО-ын өсөлтийг хангагч эдийн засгийн хөдөлгөх хүч ерөнхийдөө өөрчлөгдөхгүй бөгөөд үргэлжлэн байгаа өрсөлдөөн нь үндэстэн дамнасан корпорацуудыг шинэ зах зээлд хөрөнгө оруулах, хямд нөөц, үйлдвэрлэлийг эрж хайхад хүргэх ажээ. Эдгээр хүчин зүйлүүд нь дэлхийн эдийн засаг эрүүлжин сайжрах, хөрөнгийн зах зээл сэргэх, үйлдвэрийн газруудыг хил дамнуулан худалдан нийлүүлж авах явдал давтагдах зэргээс хамаарч эцсийн дүндээ ГШХО-ыг дорвитой нэмэгдэх эсэхэд нөлөөлөх юм. Хувьчлал ч гэсэн үүнд нөлөөтэй. ГШХО-ын бодлого тааламжтай байх ба хоёр талын болон бүс нутгийн гэрээ хэлэлцээрүүд нь хил дамнасан хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэхэд сайнаар нөлөөлөх болно. Хөрөнгө оруулалтын хэлбэр болох шинэ хөрөнгө оруулалт нь хөгжиж буй болон Төв, Зүүн Европын орнуудад чухал хэвээр байх болно. Аялал жуулчлал, мэдээлэл холбооны салбарууд нь эдийн засгийг сэргээн хөгжүүлэхэд тэргүүлэх үүрэгтэй байна.

Харин Монгол Улсын хувьд гадаадын хөрөнгө оруулагчдын ялангуяа, олон улсын уул уурхайн компаниуд (Камеко гоулд, Айвенхоу майнз, Плэйсэр домэ зэрэг)-ын Монголыг, түүний геологи хайгуул, уул уурхайн салбарыг сонирхох сонирхол нэмэгдэх төлөвтэй байна. Үүнийг дараах хүчин зүйлтэй холбож болох юм. Үүнд:

- Хятад, Оросын том зах зээлийн аль алинд нэвтрэн орох газар зүйн байршил.

- Манай орны ашигт малтмалын баялагийн тухай мэдээлэл (ялангуяа Оюу Толгой зэрэг томоохон орд газруудын зэс, алтны нөөцийн тухай) дэлхий дахинд цацагдаж, Монгол Улсын Засгийн газраас Гадаадын хөрөнгө оруулах тэргүүлэх чиглэлийн жагсаалтыг 2001 онд, «Геологи, уул уурхайн салбарын талаар ойрын жилүүдэд баримтлах чиглэл»-ийг 2002 онд баталсан.

- Гадаадын хөрөнгө оруулалтын чөлөөт горим (гадаадын хөрөнгө оруулагчид нь Монгол Улсын хуулиар хориглоогүй бизнесийн үйл ажиллагаа эрхлэх, гадаадын дагнасан аж ахуйн нэгж байгуулах) болон Гадаадын хөрөнгө оруулалтын, Татварын, Гаалийн тухай Монгол Улсын хуулиудаар гадаадын хөрөнгө оруулалт нь хамгаалалтанд байж, татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт эдлэх боломж олгодог. 2002 онд нэмэлт өөрчлөлт оруулсан Гадаадын хөрөнгө оруулалтын тухай хуулиар хөрөнгө оруулалтыг хэрэгжүүлэх хэлбэр, төрлийг нэмэгдүүлснээс гадна томоохон хөрөнгө оруулагчдад татварын тогтвортой нөхцөлд ажиллах бололцоог нээж өгсөн.

- Манай иргэдийн өсөн нэмэгдэж байгаа хадгаламж ч гадаадын хөрөнгө оруулалтыг татахад таатай нөлөө үзүүлж байна.

Иймд Гадаадын хөрөнгө оруулалт, гадаад худалдааны агентлагийн хувьд уул уурхай, дэд бүтцийн болон бусад тодорхой салбар, бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлд ГШХО-ыг татахад чиглэсэн өндөр мэргэшлийн сурталчилгаа, бүртгэгдэж батлагдсан төслүүдийн хэрэгжилтийг дэмжих, мониторинг хийх зэрэг үйл ажиллагаа нь төлөвлөсөн зорилгодоо хүрэх арга замууд байх болно.

Мөн түүнчлэн УИХ-аас манай орны эдийн засгийн хөгжилд чухал ач холбогдолтой Чөлөөт бүсийн тухай, “Алтанбулаг”, “Цагаан нуур” худалдааны чөлөөт бүсүүдийн эрх зүйн байдлын тухай, “Замын-Үүд” эдийн засгийн чөлөөт бүсийн эрх зүйн байдлын тухай хуулиудыг 2002-2003 онд батлан гаргасантай холбогдуулан чөлөөт бүсүүдэд, эдийн засгийн хөгжлийн бүсүүдэд² гадаадын хөрөнгө оруулалтыг татах,

хөрөнгө оруулалтын төслүүдийг сурталчлах, дэмжих нь ГХОГХА-ийн үйл ажиллагааны тэргүүлэх чиглэлийн нэг байх болно.

Дүгнэлт

Монгол Улс нь гадаадад нээлттэй болж гадаадын хөрөнгө оруулах, бизнес эрхлэх дэлхий нийтийн хандлагатай нийцсэн эрх зүйн таатай орчин бий болгоход чиглэсэн бодлогыг Монгол Улсын төр, засгаас боловсруулан амжилттай хэрэгжүүлж иржээ. Үүний үр дүнд Монгол Улс нь ГШХО-ын өндөр чадавхи, үзүүлэлттэй орнуудын тоонд орсон байна.

Улс орны хөгжилд шийдвэрлэх үүрэг бүхий салбар (уул уурхай, аялал жуулчлал, хөдөө аж ахуй), бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлд ГШХО-ыг улам илүү татахад олон улсын хэмжээнд хүлээн зөвшөөрөгдсөн энэ давуу талаа цаг алдалгүй шуурхай ашиглах, улмаар бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэхэд чухал үүрэгтэй шинэ техник технологи дамжуулан авч нутагшуулах, арга барилын шинэчлэлийг түргэсгэх, ашиг орлогоосоо дахин хөрөнгө оруулах явдлыг хөхиүлэн дэмжих, байгаль орчин, хэрэглэгчдийг илүү сайн хамгаалах зэрэг асуудлыг гадаадын хөрөнгө оруулалттай холбон хэрэгжүүлэх нь чухал байна.

ИШЛЭЛ, ЗҮҮЛТ

1. UNCTAD 2003, World Investment Report 2003 FDI Policies for Development: National and International Perspectives, United Nations, New York and Geneva, 2003
2. Одоогийн байдлаар гадаадын хөрөнгө оруулалтын 95 хувь нь нийслэл Улаанбаатар хотод, хөдөө орон нутагт 5 хувь (43 сая орчим ам.доллар), үүний Бүсчилсэн хөгжлийн эдийн засгийн бүсүүд болох Баруун бүсэд 10%, Хангайн бүсэд 31%, Төвийн бүсэд 32.2%, Зүүн бүсэд 26.5% нь ногдож байна. (Үүнд газрын тосны салбарын хөрөнгө оруулалт ороогүй болно) Өөрөөр хэлбэл, дэд бүтэц харьцангуй хөгжсөн, төмөр замын дагуу хот, суурин газруудад хөрөнгө оруулалт түлхүү оржээ.

Хавсралт

Хүснэгт 1: Монголд 2003 оны эцэс хүртэл орсон Гадаадын шууд хөрөнгө оруулалт салбараар, өссөн дүнгээр, мянган ам.доллар

Салбар	Хөрөнгө оруулалт, мянган ам.доллар
Геологи хайгуул, уул уурхай, газрын тос	462, 076
Худалдаа, нийтийн хоол	128, 466
Хөнгөн үйлдвэр	83, 338
Мал аж ахуйн гаралтай түүхий эд боловсруулах	50, 267
Инженерийн барилга байгууламж, барилгын материалын үйлдвэрлэл	49 ,502
Банк, санхүүгийн үйл ажиллагаа	31, 467
Тээвэр	20, 957
Харилцаа холбоо	20, 924
Соёл урлаг, боловсрол, шинжлэх ухаан, хэвлэл	17, 540
Хүнсний бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл	14 ,387
Аялал жуулчлал	11, 424
ХАА, газар тариалан	9 ,510
Эрчим хүч	5, 269
Мебель, модон эдлэл	5, 146
Эрүүл мэнд, гоо сайхны үйлчилгээ	4, 825
Нийтийн ахуйн үйлчилгээ	2, 208
Цахилгаан хэрэгслэлийн үйлдвэрлэл	1, 600
Үнэт зүйлс, бэлэг дурсгал	1, 364
Гэр ахуйн хэрэгслэлийн үйлдвэрлэл	1, 325
Бусад	78, 790
Дүн	1000, 385

Хүснэгт 2: ГШХО-ын нийт хэмжээ улс орноор, мянган ам.доллар

	Улс	Оруулсан хөрөнгө
1	БНХАУ	379,010
2	Канад	132,518
3	АНУ	114,895
4	БНСУ	80,856
5	Япон	60,429
6	ОХУ	33,718
7	Болгар	27,215
8	Гонгконг (БНХАУ)	21,646
9	Их Британи	21,309
10	Их Британийн Виржини арал	17,953
11	Багамын арлууд	14,814
12	Тайвань (БНХАУ)	10,957
13	Итали	10,734
14	Сингапур	9,151
15	Бусад	65,180
	Дүн	1000,385

Хүснэгт 3: Гадаадын шууд хөрөнгө оруулалтын харьцуулсан үзүүлэлт

	2000	2001	2002	2003*
Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн (ДНБ), тэрбум төгрөг	1018.9	1115.6	1231.3	1363.2
Гадаадын шууд хөрөнгө оруулалт (ГШХО), сая ам.доллар	104.4	130.2	182.5	203.8
ГШХО/ДНБ, хувь	9.8	12.4	15.8	17.5
ГХОААН-үүдээс улсын төсөвт оруулсан татварын орлого, тэрбум төгрөг	40.4	39.5	37.3	
Иргэдийн хадгаламж-(ИХ), тэрбум төгрөг	86.4	124.8	207.0	330.0
ИХ/ДНБ, хувь	8.5	11.2	16.8	24.2
Валютын жилийн дундаж ханш, 1 ам.доллар	1097.0	1102.0	1125.0	1168.0

Эх сурвалж: ҮСГ, Монгол Улсын Статистикийн Эмхтгэл, 1998, 2001, 2002

ҮТЕГ

ГХОГХА

* урьдчилсан байдлаар

Хүснэгт 4: Монголд үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа гадаадын хөрөнгө оруулалттай компаниудаас нэмж хөрөнгө оруулсан байдал

	2000	2001	2002	2003
Нэмж хөрөнгө оруулсан компанийн тоо	124	105	118	140
Нэмж оруулсан хөрөнгө, сая ам.доллар	29.5	62.5	57.6	141.1
Тухайн оны ГШХО-д эзлэх хувь	28.3	39.0	31.6	69.2

Эх сурвалж: ГХОГХА

АШИГЛАСАН ХЭВЛЭЛ

1. Монгол Улсын Үндэсний Статистикийн Газар (ҮСГ), 2001, Монгол Улсын Статистикийн Эмхтгэл, 2000, ҮСГ, Улаанбаатар
2. ҮСГ, 2002, Монгол Улсын Статистикийн Эмхтгэл, 2001, ҮСГ, Улаанбаатар
3. ҮСГ, 2003, Монгол Улсын Статистикийн Эмхтгэл, 2002, ҮСГ, Улаанбаатар
4. Монгол Улсын Үндэсний Статистикийн Газар, 2000-2003, Гадаад Худалдааны Гаалийн Статистик Мэдээлэл, 2000-2003, ҮСГ, Улаанбаатар
5. Монгол Улсын Засгийн Газар (МУЗГ), 2001, Төрийн Мэдээлэл 2001, Засгийн Газрын 2001 оны 140 дүгээр Тогтоол, Гадаадын хөрөнгө оруулах тэргүүлэх ач холбогдол бүхий салбарын жагсаалт батлах тухай, МУЗГ, Улаанбаатар
6. МУЗГ, 2002, Төрийн Мэдээлэл, 2002, №5, Гадаадын Хөрөнгө Оруулалтын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай Монгол Улсын хууль, МУЗГ, Улаанбаатар.
7. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), 2002, World Investment Report 2002: *Transnational Corporations and Export Competitiveness*, United Nations, New York and Geneva, 2002
8. UNCTAD, 2003, World Investment Report 2003: *FDI Policies for Development: National and International Perspectives*, United Nations, New York and Geneva, 2003
9. The World Bank Group/MIGA, 2002. Foreign Direct Investment Survey 2002: A Study Conducted by the Multilateral Investment Guarantee Agency with the assistance of the Deloitte & Touche LLP, Washington, 2002